

استقامت و پایداری از منظر قرآن کریم و روایات با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

زینب طیبی^۱ (نویسنده مسئول) - مرضیه شمس‌الدینی گورزانگی^۲ - هاجر زارعی^۳

چکیده

استقامت و پایداری در اسلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. هدف از پژوهش حاضر بررسی استقامت و پایداری از منظر قرآن و روایت با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب است که به روش نقلی و وحیانی و به شیوه‌ای کتابخانه‌ای انجام شده است. استقامت خود به معنای در گرو داشتن اراده‌ای استوار در انجام کارهای مهم زندگی است که انواع آن عبارت‌اند: از استقامت در تنگ دستی، در راه دانش، در عمل در جهاد و در تهذیب نفس و از زمینه‌های تقویت استقامت تفکر اندیشه‌ها در هدف، شناسایی راه‌ها حرکت پیوسته بزرگ شمردن هدف کوچک دیدن موانع است. نمونه نقش‌آفرینی استقامت در زندگی ائمه اطهار علیهم‌السلام از جمله در زندگی حضرت علی علیه‌السلام، حضرت زینب علیها‌السلام، آسیه همسر فرعون، حضرت ایوب علیه‌السلام بود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که آثار استقامت شامل پاک شدن از گناهان کفاره آن

۱. استادیار دانشگاه فرهنگیان، ztayyebi62@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث، marziyeshamsodini@gmail.com

۳. طلبه سطح ۲ مدرسه علمیه حضرت خدیجه، علیها‌السلام، شهرستان سیریک s.ahmadi_t@yahoo.com

به وسیله تحمل سختی زمینه ساز دریافت غفران و رحمت و او از صلوات خداوند معیت و همراهی خداوند سبحان کرامت نفس و سلامت جسمی و قلبی است.

کلیدواژگان: استقامت، پایداری، قرآن کریم، روایات، بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی،

مقام معظم رهبری

مقدمه

استقامت در تعالیم قرآن و روایات دینی جایگاه ویژه‌ای دارد. یکی از عوامل اصلی ناتوانی نومیدی و ضعف اراده در انسان معاصر، نداشتن استقامت و پایداری در کارهاست. لغزندگی راه و هوس گرایی نفس، خود تأکیدی بر ارزش استقامت است. از زمینه بسیاری از مشکلات در زمینه عدم خودباوری مسائل و اختلافات بر روابط سالم انسانی و انجام گناهان و ناهنجاری فردی و اجتماعی و ناتوانی در پایداری در مقابله با آن و نیز خودباختگی و تسلیم در برابر زور و تزویر حکومت‌های زور مدارانه و تسلط و تجبر بیگانگان، در عدم شناخت، بی‌توجهی و غفلت انسان‌ها از موضوع استقامت است. موضوعی که از خلأ آن در انسان‌های معاصر به‌ویژه نسل جوان می‌تواند جامعه‌ای را به فساد و تباهی و اضمحلال بکشاند و از جهتی توجه به آنان در ابعاد مختلف زندگی، سرنوشت ملت‌ها رقم می‌زند و نویدبخش و فرداهای روشن برای افراد جامعه است.

اهمیت و ضرورت بدون استقامت سیر به سوی مقاصد مطلوب میسر نمی‌شود و امکان رسیدن به آنچه شایسته است فراهم نمی‌گردد، از این رو در سخنان امام علی علیه السلام بر استقامت به عنوان رکنی اساسی در رشد و تعالی و کمال یابی آدمی تأکید شده است. به‌طورکلی هر کسی که با نفس خویش سازگاری می‌کند همه معاصی و نافرمانی‌های او هجوم می‌آورد. ضربه‌پذیر آدمی در زندگی عمدتاً از این جا ناشی است و محکم کردن این پایگاه، یعنی درون‌زا کردن استقامت بهترین زمینه را در جهت لغزش کمتر و استواری بیشتر در راه حق ایجاد می‌کند. سفارش‌های امام علی در این باره مفید است: «به نفس‌های خود رخصت مدهید که این رخصت‌ها شما را به سازش کاری با نفس می‌کشاند و در حق سازش کاری روا مدارید که دچار خسران می‌گردید». استقامت در همه وجوه زندگی راه‌گشا و موجب رشد و تعالی است بی‌گمان بدون چنین کمالی زندگی سامانی درست نمی‌یابد و امکان سیر به سوی مقاصد انسانی فراهم نمی‌شود.

رهبر انقلاب با تأکید بر اهمیت روحیه ایستادگی در مقابل باطل و استقامت در راه حق

افزودند: اگر این روحیه در یک کشور وجود نداشته باشد آن جامعه نابود خواهد شد یعنی شرف، عزت، استقلال و اتکاء به اراده خود را از دست خواهد داد و استبداد یا دخالت خارجی بر آن مسلط خواهد شد. درباره استقامت و پایداری پژوهشگران و محققان، در حوزه دین و انسان‌شناسی به آن نظر داشته و پیرامون آن مطالعاتی انجام داده‌اند از جمله مقاله «استقامت» اثر میثم شجاعی نگاهی گذرا به تقسیم‌بندی استقامت دارد و اشاره اجمالی به استقامت امام علی علیه السلام دارد که به نکات و مطالب بسیاری به همون استقامت در این مقاله خصوصاً از دیدگاه امام علی در نهج‌البلاغه خالیست. در تحقیق «استقامت و پایداری در دین» اثر آقایان سید عباس رضوی و غلامرضا قدمی کار بسیار خوبی در زمینه استقامت و صبر به گونه‌ای مترادف آمده‌است اما آنچه موجبات این اثر را با دیگر آنان آثار رقم می‌زند، پردازش موضوع استقامت با تکیه به آموزه‌های قرآن ناطق با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب است.

۱. مفهوم‌شناسی استقامت

ریشه لغوی استقامت از واژه قوم گرفته شده‌است که به معنی استمرار و پایداری و قرار داشتن در راه راست بی‌هیچ انحراف و کژی به سمت و سوئی و نیز راستی راست شدن و ایستادن است (شفیعی پور، ۱۳۹۲: ۱۹). استقامت دربرگیرنده معنی اعتدال ثبات و مداومت و استمرار است استقامت انسان یعنی سهیم بودن او در راه مستقیم. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در پایان مراسم عزاداری اربعین سال ۱۳۹۶ در حسینیه‌ی امام خمینی با اشاره به لزوم استقامت در راه خدا فرمودند که در دو جای قرآن «استقم» دارد، استقامت کردن یعنی ثبات ورزیدن در این راه و تحت تأثیر عوامل گوناگون قرار نگرفتن. (۱۳۹۶/۸/۲۰):
(<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=38154>)

۲. مصادیق استقامت و پایداری

صبر و ثبات قدم از مصادیق استقامت می‌باشند: صبر یعنی خودداری در تنگنا و

گرفتاری (راغب اصفهانی، ۱۳۷۵: ۴۷۴) و ثبات قدم یعنی استمرار و دوام چیزی می باشد (همان). ثبات قدم در قرآن برای اشاره به استواری و پایداری مؤمنان به کاررفته و این واژه رابطه نزدیکی با استقامت دارد (یزدانی نیا، ۱۳۹۴: ۵۹۴).

۳. تفاوت صبر و استقامت

صبر یعنی نگهداری نفس بنا بر آنچه مقتضای شرع و عقل است یا نگهداری نفس برای مصیبتی باشد آن را تنها صبر می نامند (مصطفوی تبریزی، ۱۴۱۶ق: ۲۷۳). در قرآن کریم صبر و حلم مقدمه پایداری است، به طوری که وقتی کسی از این دو صفت عاری باشد هرگز نمی تواند به استقامت و پایداری نائل شود. سپس صبر (شکیبایی) و استقامت (پایداری) است که صبر در برابر ناملازمات به کار می رود و استقامت پافشاری و پایداری در اصل دین و ارزش های دینی و عدم کژروی از راه حق به بیراهه است درحالی که صبر و شکیبایی در برابر سختی ها و اطاعت و دشواری های مصائب و عدم تمکین در برابر طغیان شهوات است

۴. انواع استقامت

بررسی انواع استقامت به شرح ذیل است.

۴-۱. استقامت از تنگ دستی

این استقامت سه مرحله دارد:

مرحله اول: تسلیم رضای خدا بودن، ناشکری کردن و زبان اعتراض بر حضرت نگشودن است. هر مسلمانی می تواند به درجه ای برسد که در منتهای فقر و بدبختی، دلش از خدای خود خشنود باشد و بر نعمت های دیگر حضرت پروردگار سپاس گزار و به رحمتش امیدوار باشد.

مرحله دوم: انسان در اثر فقر دست از ایمان و عقیده خود بر ندارد بلکه بها ماه تنگ دستی

زندگی کند و از راه حق منحرف نشود .

مرحله سوم: نبرد با فقر است که باید با کوشش هر چه تمام‌تر، فقر را برطرف ساخت (یزدانی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶).

رهبر معظم انقلاب در این باره فرموده‌اند فرمودند: یکی از نشانه‌های تکذیب دین این است که انسان در مقابل فقر فقیران و محرومان بی تفاوت باشد و احساس مسئولیت نکند. علاج فقر به شکل اصولی در هر جامعه‌ای، از راه استقرار عدالت اجتماعی و نظام عادلانه در محیط جامعه است، بنا بر این مبارزه با فقر یک «مبارزه‌ی همگانی» است (بیانات در خطبه‌های نماز عید فطر، ۱۵/۹/۸۱: <https://farsi.khamenei.ir/speech-?content?id=3157>) امام علی علیه السلام میوه خود بهترین الگوی استقامت و پایداری است. آن حضرت درباره سختی‌ها نکاتی بیان فرموده که درس‌های فراوان دارد: (به خدا سوگند، اگر شب را تا بامداد بر بستری از خار سخت بیدار بحثا به سر برم و یا در غل‌وزنجیر بسته و کشیده شوم، برایم محبوب‌تر از این است که و رسولش را در روز قیامت در حالی ملاقات کنم که به بعضی از بندگان ستم کرد و چیزی از اموال دنیا یا غصب کرده باشم چگونه به کسی ستم روا دارم آن هم بر جسمی که تار و پودش به سرعت به سوی کهنگی پیش می رود و مدت‌های مدید در خاک می ماند (نهج البلاغه، خطبه ۲۲۴).

۲-۴. استقامت در راه دانش

در راه تحصیل دانش خارهای بسیار رنج‌های فراوانی است و کسانی که در این راه قدم برمی‌دارند. به ناچار دچار آن خواهد شد، استقامت در این راه است که چنین موانعی، هرچند بزرگ مؤثر هم می‌باشند، محصل و دانشجو را از هدف خود بازمی‌دارند (یزدانی‌نیا، ۱۳۹۴: ۶).

رهبر انقلاب معتقد است که دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. ما هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقبیم؛ باید به قله‌ها دست یابیم، باید از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها عبور کنیم، ما از این مرحله بسیار عقبیم؛ ما از صفر شروع

کرده ایم. به پا خیزید و دشمن بدخواه و کینه توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است ناکام بسازید (بیانیه گام دوم انقلاب ۱۳۹۷/۱۱/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>)

۳-۴. استقامت در عمل

استقامت هم در فصل (عمل) و هم در خلق باید باشد. در فعل آن است که ظاهر بر موافقت داری و باطن در مخالفت و در خلق آن ست که اگر جفا شنوی و عذردهی و اگر اذی نمایند شکر کنی. خداوند در قرآن می‌فرماید « قل انما انا بشر مثلکم یوحی الی انما الالهکم الاله واحد فاستقیموا الیه و استغفروه وویل للمشرکین» (فصلت: ۶)؛ یعنی از راهش منحرف نشوید و با عبادات و اطاعات، به سویش روی آورید همان طور که گفته می‌شود «استقم الی منزلک» یعنی از راه منزلت به سوی دیگر روگردان مشو " فاستقیموا " به معنی مقابله با انکار و نبوت از سوی مشرکان است پس اگر راه رسیدن به استقامت این است که به راه کج نرود و از مسیر خود منحرف نشود و در عمل خود پایداری داشته باشد (آلوسی بغدادی، ۱۴۱۵ق: ۹۸۸).

رهبر معظم انقلاب اسلامی بیان می‌کنند که هنگامی که ملتی راهی آغاز می‌کنند رسیدن به نتایج، احتیاج دارد به استقامت در آن راه، به پیشرفت در آن راه، به متوقف نشدن میان راه و همچنین امور معنوی و فردی هم استقامت لازم دارد، بنابراین کلام، یک عنصر جدیدی است غیر از اصل شروع عمل (خامنه‌ای، ۱۳۹۴: ۴۸۶).

۴-۴. استقامت در جهاد

در قرآن کریم آیاتی مربوط به استقامت در جهاد بیان شده است که به دو دسته آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱. آیات دسته اول مربوط به پایداری بر جهاد با دشمنان (رفسنجانی، ۱۳۸۶: ۱۱۴). در قرآن آمده است: «چه بسیار پیامبرانی مردان الهی فراوانی به همراه آنان جنگ کردند آن‌ها

هیچ‌گاه در برابر آنچه به آنان می‌رسید. سست و ناتوان نشدند و تن به تسلیم دادند و خداوند استقامت کنندگان را دوست دارد سخنانشان تنها بود این بود که پروردگارا گناهان ما را ببخش و هستند از تندروی در کارها چشم‌پوشی کن قدم‌های ما را استوار بدار و ما به این جمعیت کافران پیروز گردان» (آل عمران: ۱۴۷-۱۴۶).

تفسیر این آیات چنین است که به دنبال حوادث «احد» آیه فوق با یادآوری شجاعت ایمان و استقامت مجاهدان و یاران پیامبران گذشته، مسلمانان را به شجاعت و فداکاری و پایداری تشویق می‌کند و ضمناً آن دسته‌ای را که از میدان احد فرار کردند سرزنش می‌نماید. همچنین اشاره به این دارد که نیکوکاری بدون استقامت ممکن نیست، چرا که در برابر شخص نیکوکاری، هزاران مشکل وجود دارد که اگر فاقد استقامت باشد به زودی گاه خدا را خواهد ساخت (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۱۶۰-۱۶۱). مجاهدان حقیقی سرچشمه شکست را در خودشان جستجو می‌کنند و به فکر جبران اشتباهات خویش هستند. آن کلمه شکست را بر زبان نمی‌آورند برعکس ما، امروز سعی می‌کنیم نکات ضعفی که سرچشمه ناکامی‌ها و شکست‌ها است نادیده بگیریم، همه آن‌ها را به عوامل خارجی و بیگانه مربوط بدانیم و در نتیجه به هیچ‌وجه به فکر جبران اشتباهات و برطرف ساختن نقاط ضعف خود نباشیم.

۲. دسته دوم آیات مربوط به مؤمنان پایدار در جهاد. خداوند می‌فرماید: «یستبشرون بنعمه من الله و فضل و ان الله لا یضیع اجر المومنین»، «الذین استجابوا لله و الرسول من بعد ما اصابهم الفرج للذین احسنوا منهم و اتقوا اجر عظیم» (آل عمران: ۱۷۲-۱۷۱)؛ و از نعمت خدا و فضل او (نسبت خودشان) نیز مسرورند، و (می‌بینید که) خداوند، پاداش مؤمنان را ضایع نمی‌کند؛ آن‌ها که دعوت خدا و پیامبر را، پس از آن‌همه جراحاتی که به ایشان رسید، اجابت کردند؛ برای کسانی که از آن‌ها، که نیکی کردند و تقوا پیش گرفتند پاداش بزرگی است.

تفسیر این آیات چنین است که بیانگر برکات فراوان زندگی برخی شهیدان است و شهیدان خوش حال اند به خاطر برادران مجاهد خود که در میدان جنگ شهید شده‌اند و به

آن‌ها ملحق شده‌اند؛ زیرا مقامات و پاداش‌های آن‌ها را در آن جهان بخوبی می‌بیند و از زیر مستبشر و شاد می‌شوند. بر آن‌ها که بعد از آن‌همه جراحاتی که در روز احد پیدا نموده‌اند، آماده شرکت در جنگ دیگری با دشمن شدند و برنامه نیکی و تقوا پیش گرفتند یعنی با نیت پاک و اخلاص کامل در میدان جنگ شرکت کردند پاداش بزرگی خواهد بود (مکارم شیرازی، ۱۳۸۶: ۲۲۴-۲۲۵).

رهبر معظم انقلاب اسلامی معتقد است که همه ملت ایران، همه مسئولین و همه بخش‌های مختلف باید ایستادگی امام را در مقابل توقعات دشمنان الگو قرار دهند. ملت‌های دیگر هم، اگر بخواهند به جایی برسند، راهش همین است. قضیه‌ی مسئولین اگر بخواهد حل بشود راهش همین استقامت و ایستادگی است. قضایای گوناگون دخالت‌های استکبار در منطقه ما، اگر بخواهد حل بشود، راهش همین است. متکی بودن جریان مقاومت به اسلام، ممکن بودن مقاومت که فقها در سایه ایمان به خدا و وعده پاداش الهی در صورت سازش نکردن با دشمن و جهاد در برابر دشمن، تا تأکید قرآن بر استقامت، اهمیت ثبات و ایستادگی در دین و حیات بخش بودن درس‌های قرآن در زمینه مقاومت از محورهای بیانات رهبر انقلاب مرتبط با شاخص «مقاومت و دین» است (بیانات در سالگرد رحلت امام، ۱۴/۳/۱۳۷۵: ۲۸۰۴). (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2804>)

۵. زمینه‌های ایجاد و تقویت استقامت

واضح و روشن است که به دست آوردن ملکات اخلاقی چون صبر و استقامت، از راه انجام مکرر آن‌ها امکان‌پذیر است، فرد زمانی می‌تواند آن‌ها را تکرار کند که فواید دنیوی و اخروی آن‌ها توجه داشته باشد. به دلیل آن که خداوند می‌داند بشر اگر به پیامدهای صبر توجه داشته باشد به سوی آن مشتاق می‌شود، و شوق و رغبت انسان را برمی‌انگیزد که اگر انسان مشتاق به چیزی باشد، استقامت می‌ورزد و سختی‌های رسیده به آن را تحمل می‌کند (انصاریان، ۱۳۹۱: ۱۸۴).

خداوند سبحان می‌فرماید: «ام حسبتم ان تدخلوا الجنة و لما يعلم الله الذین جاهدوا

منکم و يعلم الصابرين» (آل عمران: ۱۴۲)؛ آیا پنداشته‌اید که وارد بهشت می‌شود، درحالی‌که هنوز خداوند کسانی از شما را در راه خدا جهاد کرده‌اند و شکیبایان را مشخص نکرده‌است؟! اکنون به بررسی ۵ مورد از زمینه‌های ایجاد استقامت در عرصه‌های مختلف زندگی می‌پردازیم

۱-۵. تفکر و اندیشه در هدف

ابتدا انسان باید هدف را ارزش‌سنجی کند و به‌درستی و صحت آن مطمئن شود و آنگاه به تفکر فرو رود که آیا برای رسیدن به هدف تحمل این همه مشکلات و سختی‌ها را دارد.

۲-۵. شناسایی راه‌ها

فرد باید راه‌های رسیدن به هدف را شناسایی کند تا با برنامه‌ریزی دقیق بهترین و کوتاه‌ترین راه را انتخاب کند و به سوی هدف پیش برود.

۳-۵. حرکت پیوسته و محکم

پس از تصمیم‌گیری شناسایی راه باید به‌طور پیوسته اما محکم و استوار به سوی هدف گام برداشت البته بدون عجله چون در هر حرکت عجلولانه در راه چیزی جز پشیمانی به‌همراه ندارد.

۴-۵. بزرگ شمردن هدف

زمانی‌که به ارزش و اهمیت هدف و رسیدن به آن دست یابیم باید آن را بزرگ بشماریم تا برای رسیدن به هدف هر سختی را تحمل کنیم (www.iran.ir).

۵-۵. کوچک دیدن موانع

برای غلبه بر مشکلات باید سختی را کوچک شمرد و زمانی‌که این موضوع در ذهن انسان تقویت شود خودبه‌خود غلبه بر موانع در انسان آسان‌تر می‌شود و اراده انسان به گونه‌ای

قوی می‌شود که سختی‌ها و مشکلات را در راهش کوچک می‌بیند (همان).

۵-۶. زمینه‌های استقامت در نگاه مقام معظم رهبری

ایشان استقامت را در اهداف می‌دانند در روش‌ها و ابزار مفهوم مقاومت در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای به اهداف و مبانی اختصاص یافته است که دارای ارزشی الهی می‌باشند و دربرگیرنده ابزارها و روش‌ها که امکان بروز خطا و آسیب در آن وجود دارد، نمی‌باشد. چرا روش‌ها از قابلیت اصلاح و تکامل برخوردار هستند و از طریق آزمون و خطاها می‌توان به مدل بهینه‌تری دست پیدا کرد ایشان در این خصوص می‌فرمایند: «اقتصاد، پیروزی و پیشرفت از طریق مقاومت، مداومت و استمرار در مسیر در کنار تدبیر است. کسانی هم که مقاومت می‌کنند باید از خطرات مقاومت نترسند چراکه ترس در مقاومت مانع پیروزی خواهد شد و این آفت اغلب ملت‌ها و جماعات است».

(بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۲۱/۷/۸۵: <https://farsi.khamenei.ir/speech>-

content?id=۳۳۵۶)

ما در نظام جمهوری اسلامی اهداف و مبانی و ارزش‌های مان الهی است. به هیچ‌وجه عدول از مبانی و عدول از ارزش‌ها جایز نیست ما در زمینه اهداف می‌گوییم استقامت؛ باید جای (هدف) را با روش اشتباه نکنیم.

۶. نمونه نقش‌آفرینی و کارکردهای استقامت در ائمه اطهار علیهم‌السلام

در ادامه بحث به بررسی نمونه‌هایی از استقامت‌های پیامبران، اهل بیت علیهم‌السلام و بزرگان می‌پردازیم.

۶-۱. استقامت حضرت علی علیه‌السلام

استقامت علی علیه‌السلام بر موازین حق و عدل پرچمی است بر فراز قلّه تاریخ، آن حضرت در استقامت، ضامن خویش هرگز سست و خسته نگردید و به هیچ‌وجه عقب‌نشینی نکرد

استقامت علی علیه السلام پایداری وی در عرصه‌های گوناگون بود. او میدان‌های فردی و اجتماعی سیاسی و حکومتی به راستی و درستی پایدار ایستاد و به هیچ قیمت به حق و عدل پشت نکرد آن حضرت در جای دیگر درباره استقامت خویش می‌فرماید: «اگر هفت اقلیم را با آنچه زیر آسمان‌هاست به من دهند تا خدا را نافرمانی نمایم و پوست جویی را از مورچه‌ای به ناروا برابم، چنین نخواهم کرد» (نهج البلاغه، خطبه ۲۲۴).

علی علیه السلام در تمام مراحل زندگی و رفتار سیاسی و مدیریتی و حکومتی خود بر اساس راستی و استواری در حق عمل کرد و هرگز از راه و رسم مستقیم خود دور نشد و بر آن استقامت ورزید. پس از بدست گرفتن حکومت اصلاحاتی اساسی را آغازگر و قانون‌گرایی، شایسته‌سالاری، حقوق‌مداری و عدالت‌ورزی را مبنای اداره امور قرارداد. استقامت در همه وجوه زندگی اجتماعی راه‌گشا و موجب رشد و تعالی است و بی‌گمان بدون چنین کمالی زندگی سامان درست نمی‌یابد و امکان سیر به سوی مقاصد انسانی فراهم نمی‌شود (شجاعی، ۱۳۸۲: ۵).

۲-۶. استقامت ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام و حضرت علی علیه السلام از نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی

استقامت در مسیر بارها در قرآن کریم ذکر شده است و در سیره نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و نیز به‌طور عملی قابل‌مشاهده است. رهبر انقلاب در این باره می‌گوید که خدای متعال در دو جای قرآن به پیغمبرش می‌فرماید: «فاستقم كما امرت» «استقم كما امرت» استقامت کن، استقامت یعنی ایستادگی کردن، ادامه دادن، راه را دنبال کردن، متوقف نشدن، این رمز کار است، باید پیش برویم (بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در اجلاس جهانی «جوانان و بیداری اسلامی»، ۱۳۹۰/۱۱/۱۰، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=18871>). و در جای دیگری بیان می‌کنند: «خود این ایستادگی کار دشوار است. این صراطی که مظهر آن را در روز قیامت برای ما تصویر کرده‌اند... پیغمبر فقط مأمور نیست که خودش ایستادگی کند باید خلیل عظیم مؤمنان را هم در همین راه به ایستادگی وادار کند» (<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=-20592>).

عنوان « فاستقم كما امرت و من تاب و من تاب معك و لا تفعلوا » (هود: ۱۱۲). خطاب سخنی است که به خود پیغمبر است. این خطاب دل پیامبر را می لرزاند. این به خاطر همین است که تغییر جهت گیری ها و منحرف نشدن از راه اصلی - که هویت اصلی هر انقلابی به آن جهت گیری ها است و در واقع سیرت انقلاب ها همین جهت گیری های اصلی است - به کلی راه را عوض می کند و این انقلاب به هدف های خود نمی رسد.

رهبر انقلاب بر اساس چنین اعتقادی بیان می دارند که استقامت و ایستادگی جمهوری اسلامی مظهر عدالت خواهی امیرالمؤمنین علیه السلام نیز است. وظیفه ملت ایران و به خصوص مسئولان آن است که این الگو را هرچه بیشتر به نمونه اصلی خود نزدیک و شبیه سازند (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در سالروز ولادت امیرالمؤمنین علیه السلام، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3395>، ۸۶/۵/۶).

۳-۶. استقامت حضرت زینب علیه السلام

از حضرت زینب علیه السلام به عنوان نمونه و اسوه استقامت نام می برند؛ ایشان سخت ترین، سنگین ترین، دردناک ترین و رنج آورترین حادثه تاریخ را دیده است. آن هفتاد و دو نفر که از دنیا بریده و شهید شدند و به خدا پیوستند، تمام سنگینی بار این حادثه روی دوش زینب کبری علیه السلام آمد، به انضمام این که از طرف برادر مأمور شد، هشتاد و چهار داغدیده را از کربلا تا شام و از شام تا مدینه سرپرستی کند، این همه مصیبتها را زینب علیه السلام تحمل کرد، و با مدیریت مدبرانه اش پیام شهدای کربلا را به گوش همگان رسانید. آن حضرت علیه السلام با این حادثه، برخوردی الهی کرد و از زمان وقوع این حادثه تا روز وفاتش، برای يك بار، به خاطر حادث کربلا نفسی که بوی گلایه و شکایت از خدا را بدهد، از دل نکشید؛ بلکه کنار حادثه تلخی به این وسعت، شاکر بود. چه کسی این تحمل را داشت کنار چنین حادثه ای بنده شاکر پروردگار باشد. ابن زیاد وقتی دربارگاهش به مسخره به زینب کبری علیه السلام گفت، رفتار خداوند را نسبت به اهل بیت چگونه دیدی؟ یعنی دیدی که خداوند ما را پیروز کرد و شما قطعه قطعه و متلاشی شدید. جواب داد: «وَمَا رَأَيْتُ إِلَّا جَمِيلاً»: «جز رفتاری زیبا و نیک از

خداوند ندیدم، یعنی خداوند امامت را با شهادت در هم آمیخت و بالاترین زیبایی را درست کرد؛ چنان که با این آمیزش، برای ما چهره‌ای زیباتر از یوسف علیه السلام را به وجود آورد. در روز یازدهم با چه تحمل مثبتی و با چه صبر ملکوتی و عرشی آمد و دو دست مبارکش را زیر بدن قطعه قطعه شده اباعبدالله علیه السلام برد و با يك دنیا ادب به سمت آسمان برگشت و به پروردگار گفت: «اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا هَذَا الْقَلِيلَ الْقُرْبَانَ»: «خدایا! این اندک را به عنوان قربانی که اصلاً تناسبی با عظمت خدایی تو ندارد، از ما قبول کن. ما يك چیزی می‌گوییم و يك چیزی را می‌شنویم که اگر يك میلیونم آن بر سر خودمان بیاید، آن وقت باید ببینیم چه کاره هستیم؟ در این موقعیت، عبادت و صبر در ایشان جمع شده بود. امام صادق علیه السلام این موقعیت را چنین توصیف می‌کند: عمه جان! عصر عاشورا تمام فرشتگان خدا از مقاومت، صبر و ایستادگی تو شگفت‌زده شدند. (انصاریان، ج ۱، ۱۳۸۸: ۲۱-۲۳)

۴-۶. استقامت آسیه همسر فرعون

آسیه با عقل و درایت و بصیرت و بینش، برحق بودن موسی علیه السلام و فرهنگ پاکش را یافت و از جان و دل به موسی ایمان آورد و او را به عنوان دلسوزترین راهنمای زندگی خود انتخاب کرد و با صبر و استقامت و پایداری در راه حق و تحمل انواع شکنجه‌ها از دست ظالمان و به مقامات عالی انسانی و ملکوتی رسید (انصاریان، ۱۳۹۱: ۱۳۴). او با آراسته شدن به باورهای صحیح و روی آوردن به اعمال صالحه و زینت یافتن به اخلاق حسنه، آن‌هم در درباری که کفر و شرک و ظلم و ستم و ریا و تزویر بر آن حاکم بود، روی زن را در تاریخ بشریت سپید و به همجنسان خود آبرو داد و خویش را تا قیامت برای آنان، حجت خدا و دلیلی بسوی صراط مستقیم قرار داد و راه هرگونه عذری را بر اهل فساد و فسق و فجور بست. فرعون هنگامی که از ایمان آوردن او به موسی علیه السلام آگاه شد، وی را ابتدا به پرداخت ثروت فراوان و ساخت خانه گران همراه با وسایلی کم نظیر، تطمیع کرد. تا به این وسیله دست از حق بردارد و به انکار موسی علیه السلام برخیزد تا دیگران را به الگویی در ایمان به موسی علیه السلام قرار ندهد. آسیه در پاسخ فرعون می‌گفت مرا به ثروت و زینت آلات و خانه تو نیازی نیست، آنچه را

خدای من و معبود و محبوب من با اعتمادی که به وعده‌هایش دارم- که از طریق موسی و تورات دو صادق و مصدق هستند در بهشت آخرت بر می‌دهند- از آنچه تو می‌خواهی برای من هزینه کنی بهتر است (همان، ۱۳۴). فرعون سپس او را به شکنجه‌های سخت و عذاب‌های شدید و بازپس گرفتن مقامات درباری تهدید کرد، او در پاسخ تهدیدات فرعون گفت: من از این امور باکی ندارم و برای حفظ دینم به تحمل همه شکنجه‌ها تن می‌دهم به بی‌تردید از خدا بر نمی‌گردم و به انکار موسی که نجات‌دهنده انسان در دنیا و آخرت بهترین دلسوز بندگان است بر نمی‌خیزم.

فرعون- آن متکبر مغرور یاغی- دستور داد تا پای و دست آن چهره ملکوتی را پیا پی‌های آهنین بر زمین بکوبد و در حال تشنگی و گرسنگی او را به شکنجه‌های سخت بیازارند و سنگی سنگین برویش بیاندازند تا همه استخوان‌هایش در هم بشکنند و سرانجام آسیه زیر شکنجه‌های فرعون جان به جان‌آفرین داد (همان، ۱۳۵). خداوند ارزش این زن را به‌عنوان الگویی کامل در استقامت در قرآن کریم آورده که می‌فرماید: «و ضرب الله مثلا للذین آمنوا امراه فرعون اذ قالت رب ابن لی عندک بیتا فی الجنه و نجنی من فرعون و عمله و نجنی من القوم الظالمین» (تحریم: ۱۱)؛ و خدا برای مؤمنان همسر فرعون را مثل زده‌است هنگامی که گفت: پروردگارا برای من نزد خودت در بهشت خانه‌ای بنا کن و مرا از فرعون و کردارش رهایی بخش و ما را از مردم ستمکار نجات ده.

رهبر انقلاب می‌فرمایند که ما سه دسته از مردم را ملاحظه می‌کنیم: یک دسته دارای ایمان نیرومند، صدیق. یک دسته آن کسانی که عمل می‌کنند. یک دسته هم آن مردمی که با چهره‌های نفاق‌آمیز با دلی مردد، با دلی که به راستی تصمیم و ایمان ندارد، در مسایل زندگی در جهاد مقدس، با مسایل آن روبرو می‌شوند. دو چیز دسته اول را با دوم جدا می‌کند. ایمان و عمل. ولی کسانی را هم داریم که از مشاغل بالا برخوردار بودند اما جزو صدیقین شده باشند؟ بله؛ زن فرعون. اگر از خدا پرسی مؤمن چگونه است، مؤمن را در یک تابلوی روشنی و مشخص به تو معرفی می‌کند؛ او کیست؟ او زن فرعون است؛ شاهزاده خانم دستگاه مصر

ایمان او را به موسی نزدیک کرد. او نمونه کامل و الگویی برای ماست. او برای ایمان و کسب رضایت خداوند کارهایی چون خبر رساندن به حضرت موسی علیه السلام و نجات دادن یاران موسی، کمک مالی رساندن به بنی اسرائیل برنامه بدخواهان بنی اسرائیل را انجام می‌داده (بیانات در دانشگاه فردوسی مشهد، ۸/۸/۵۷:

<https://farsi.khamenei.ir/speech?content=46735&id=->

۵-۶. استقامت حضرت ایوب علیه السلام

مشهورترین قهرمان صبر در تاریخ بشر که همه جا نامش با صبر همراه است، حضرت ایوب پیامبر علیه السلام است. شهرت صبر ایوب آن چنان است، که ضرب المثل شده است. (قرضاوی، ۱۳۷۸: ۱۹۷) یاد ایوب علیه السلام همواره قرین شکیبایی و بردباری است، زیرا وی اگر شکیباترین پیامبر نباشد، از جمله شکیباترین پیامبران است. چرا که وی درباره خانواده و جسم و مال خویش به سختی مورد آزمایش الهی قرار گرفت، اما از خود نمونه برتری از بندگی راستین الهی بر جای نهاد و همواره بر بلایا بردبار باقی ماند تا آنجا که در بردباری در برابر رنج و سختی ضرب المثل شد، چنانکه مردم همواره می‌گویند: «صبری همچون صبر ایوب». (بیومی، راستگو، ج ۳، ۱۳۸۳: ۱۸۵) سپس خدا پاداش صبر ایوب را داد، ثروت او بار دیگر بازگشت و فرزندان فراوانی بیش از اولاد اولش به او عنایت کرد، زیرا ایوب نمونه کاملی از يك بنده مؤمن و شاکر و صابر خداست. (مولی و دیگران، ۱۳۸۰: ۲۹۶)

۷. آثار استقامت

آثار استقامت در زندگی انسان به شرح ذیل است.

۱-۷. پاک شدن از گناهان و کفاره آن به وسیله تحمل سختی‌ها

علاوه بر حسنات خداوند سختی‌هایی را که در زندگی دنیوی غیر عمد برای انسان پیش می‌آید کفاره گناهان فیلم می‌سازد و بدین وسیله هر بار بخشی از خطاهای او را مورد

مغفرت قرار می‌دهد مانند بیماری‌ها غم‌ها و سایر مشکلات زندگی (سادات، ۱۳۶۴: ۱۵۷). حضرت جعفر صادق علیه السلام می‌فرماید: خواست وقتی خداوند بخواهد خیری را به بنده‌ای عطا کند عقوبت او را در دنیا قرار می‌دهد (تا چیزی برای قیامت باقی نماند) و اگر برای بدی اراده کند، گناهان او را وامی‌گذارد تا در روز قیامت به حساب او رسیدگی کند. در خبر است که هر رنجی به مومن می‌رسد اگرچه خاری باشد که در پایش می‌رود، کفاره گناهان زیاد است. ولی نباید فراموش کرد سختی‌هایی که شخص به دست خود آن‌ها را فراهم می‌آورد مانند بیمار شدن در اثر عدم رعایت موازین بهداشتی یا سقف در اثر کار و تلاش نکردن و از این قاعده مستثنی است.

با توجه به اصل فوق است که در تعالیم اسلامی، بلاهایی که برای مؤمنین پیش می‌آید- از هر قبیل که باشد- لطف خدا در حق آنان تلقی شده است تا آنجا که فرموده‌اند: «البلاء للولاء» (کلینی، ۱۳۸۲: ۱۰۹/۲)؛ بلایا و سختی‌ها برای بندگان خالص خداست. تاثیر سختی‌ها و بلاها در تصفیه روحی انسان و کاهش توجه انسان به خود، بسیار عمیق است. به همان اندازه که لذات و خوشی‌های دنیوی سبب تعلق دل به دنیا می‌شود، هر رنجی که انسان با ایمان از دنیا می‌کشد دل را از آن می‌گسلد و فارغ می‌سازد تحمل این‌گونه سختی‌ها که منشاء آن‌ها تقدیر الهی و درواقع لطف و عنایت اوست، سبب کاهش بار گناهان و موجب پاداش‌های اخروی و تسریع در تکامل روحی انسان است.

۷-۲. زمینه‌ساز دریافت غفران و رحمت و صلوات خداوند

باری تعالی می‌فرماید: «الا الذین صبروا و عملوا الصالحات اولئک لهم مغفرة و اجر کبیر» (هود: ۱۱)؛ مگر کسانی که در [خوشی و آسیب‌ها] شکیبایی ورزیدند و کارهای شایسته انجام داده‌اند، اینان اند که برای آنان آمرزش و پاداشی بزرگ است. همچنین می‌فرماید: «اولئک علیهم صلوات من ربهم» (بقره: ۱۵۷)؛ این شکیبایان همان‌هایی هستند که برکات و رحمت پروردگار شامل حالشان می‌شود. کلمه «صلوات» از ماده «صلو» به معنی ورود در نعمت و رحمت است، خداوند متعال بر مؤمنانی که در مشکلات، صبر و استقامت

کرده‌اند و استقامت ورزیدند، خود درود و صلوات می‌فرستند و آن‌ها را غرق در رحمت خاص خود می‌کند.

در این باره رهبری اشاره‌ای به استقامت و صبر خانواده شهدا می‌کند:

«البته برای شماها چه پدر [خانواده‌های شهدا] چه پدر، چه مادر، چه همسر، چه برادر و خواهر - سخت است، [این] معلوم است، لکن خب این سختی ای است که در مقابلش چشم روشنی خدای متعال هست که به صابرین وعده فرموده که «أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ» خدای متعال بر کسانی که صبر می‌کنند در این صائب درود می‌فرستند و صلوات می‌فرستد و رحمت می‌فرستد؛ این وعده ی الهی است، آیه ی قرآن است؛ ان شاء الله مشمول این الطاف الهی خواهید بود.» (دیدار با خانواده شهدا مدافع حرم، ۹۷/۸/۲:

<https://farsi.khamenei.ir/news/content?id=۴۰۸۲۵>

۳-۷. وارد شدن در زمره کسانی که هدایت‌شان قطعی است

با آن که در قرآن، هدایت یافتن بسیاری از انسان‌ها تنها یک آرزو است هم چنان که خداوند در مورد بسیاری از انسان‌ها فرموده: «لعلهم یهتدون» (انبیا: ۳۱)؛ ولی در مورد صابران، هدایت آنان قطعی تلقی شده است از این رو می‌فرماید: «اولئک هم المهتدون» (بقره: ۱۵۷). صاحب تفسیر انوار درخشان در ذیل این آیه شریفه چنین می‌نویسد: «و اولئک هم المهتدون»؛ دلالت بر حضردارد، یعنی تنها کسانی از افراد جامعه اسلامی مرتبه کامل هدایت یافته و به سعادت ابدی نائل گشته‌اند. که زندگی در این صحنه تنازع که نظام آن پیوسته به تحولات است و بشر هرگز از ناکامی‌ها برکنار نیست، در برابر تقدیر و فرمان پروردگار سر تسلیم فرود آورده و بدانند که سیرت افعال اختیاری و سجایای آنان زمینه‌ای است که زندگی جاوید را برای آنان آماده می‌کند. بیانات رهبری در این باره که فرموده اگر نصرت خدا بکنیم خدا قطعاً ما را نصرت خواهد کرد. و همچنین می‌فرماید:

اگر برای خدا پا در میدان گذاشتید و ایستادگی کردید، پیروزی قطعی است؛ «و لو قاتلکم الذین کفروا لولوا الأدبار ثم لا یجدون ولیاً و لا نصیراً. ستة الله الّتی قد خلت من قبل و

لن تجد لسنة الله تبديلاً». این فقط مربوط به ماجرای جنگ صدر اسلام نیست که «و لو قاتلكم الذين كفروا لولوا الأديار»؛ (فتح: ۲۲-۲۳) سنت الله است. بله، آن وقتی که ما حرف حساب خودمان را بلد نباشیم، ندانیم، یا بلد نباشیم بگوئیم و طرح کنیم، یا پای آن حرف نایستیم، یا وسط راه با وسوسه‌های شیطانی یا وسوسه‌های نفس یا تنبلی‌ها پاسست کنیم، مجاهدت به جایی نخواهد رسید؛ معلوم است. بحث بر سر آنجائی است که: «لینصرن الله من نصره». دیگر از این تأکید، بالاتر نمیشود. اگر نصرت خدا بکنیم - نصرت خدا با فکر کردن، اندوختن اندیشه‌های ناب، مطرح کردن درست آن در عالم، پای آن ایستادن، تدبیر برای پیشبرد آن به کار بردن، در مقابل خطرات آن سینه سپر کردن - «لینصرن الله»؛ خدای متعال حتماً و قطعاً نصرت خواهد کرد. معنای «لینصرن» این است؛ یعنی خدا حتماً و قطعاً نصرت می‌کند. «و من اصدق من الله قیلاً»؛ از خدا راستگوتر کیست؟

ملت ایران اینها را در عمل تجربه هم کرده است. اگر شما ملت عزیز ما، شما جوانهای خوش روحیه و پرتوان و عازم، در این راهی که دارید میروید، ایستادگی کنید، شک نکنید که در زمان خود، در زمان متناسب، تمام آمال و آرزوها و داعیه‌ها و شعارهای ملت ایران نه فقط نسبت به خود این کشور، بلکه نسبت به دنیای اسلام و امت اسلامی و جامعه ی بشری تحقق پیدا خواهد کرد (بیانات در دیدار مردم قم، ۱۹/۱۰/۹۱،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21890>

۴-۷. معیت و همراهی خداوند سبحان

قرآن کریم می‌فرماید: «ان الله مع الصابرين» (انفال: ۴۶)؛ شکیبایی ورزید؛ زیرا خدا با شکیبایان است. در تفسیر و توضیح «معیت» در آیه ی شریفه، دونظر ارائه شده است، بعضی معتقدند: منظور این است که خداوند شکیبایان را یاری می‌رساند؛ درست به سان آن که به فردی گفته شود: «زاممداری جامعه با توسل پس در برخورد با مشکلات افراد ترسی به خود راه نده. برای برخی نیز عقیده دارند منظور این است که خدا به شکیبایان توفیق ارزانی می‌دارد و وسیله رشد و پیرویشان را فراهم می‌آورد و در نتیجه دوری جستن از گناه و انجام

دادن کارهای شایسته را برای آنان اسانمی‌کند. همچنان که خداوند سبحان می‌فرماید: و یزید الله الذین اهتدوا هدی» (مریم: ۷۶)؛ و آنان که هدایت یافته‌اند خدا هدایت‌شان می‌افزاید. روشن است که «مع» آیه شریفه، به مفهوم همراهی جسمی و اجتماع در یک مکان نیست؛ چراکه خداوند از ویژگی‌های ماده و جسم منزّه است.

علامه طباطبایی در تفسیر المیزان می‌فرماید که «ان الله مع الصابرين»؛ این معیت غیر آن معیتی است که در آیه شریفه: «وهو معکم این ما کنتم»؛ (حدید: ۴)؛ او با شماست هر جا که باشید، آمده، برای این که معیت در این آیه شریفه معیت احاطه و قیومیت است، می‌خواهد بفرماید: خدا بر همه شما احاطه دارد و قوام ذاتی شما به او است، بر خلاف معیت در آیه مورد بحث که به معنای یاری کردن صابران است، می‌خواهد بفرماید: «الصبر مفتاح الفرج» صبر کنید خرج خدایی و یاری اوست (طباطبایی، ۱۳۷۸: ۱/۵۱۸).

۵-۷. کرامت نفس

انسان در اثر استقامت در هرکاری به مقصود نهایی آن خواهد رسید و همین امر باعث می‌شود که انسان در این راه هرگز احساس حقارت و خواری نکند (یزدانی نیا، ۱۳۹۴: ۴). امام علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: بر تو باد پیمودن راه استقامت که همانا آن استقامت ورزی موجب کرامت تو می‌شود (آمدی تمیمی، ۱۴۱۰: ق: ۹۳).

۶-۷. سلامت جسمی و قلب

استقامت و پایداری در دین ضامن سلامتی آدمی در جسم و قلبش است و اما بیشتر گرفتاری‌ها و بیماری‌هایی که مردم دارند بی‌جهت پایدار نبودن آنان در دین است. امام علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: «هر کسی طالب سلامتی است استقامت را بر خود ملزم کند» (همان، ص ۲۸۷).

۷-۷. آینده نیکو

انسان‌هایی که در دنیا در راه خدا استقامت داشته باشند، در هنگام مرگ فرشتگان به استقبال ایشان می‌آید و به آنان دلگرمی می‌دهد که از عذاب الهی ترسی نداشته باشند چون گناهانشان آمرزیده و عذاب از ایشان برداشته شده است. رهبر معظم انقلاب اسلامی در این باره چنین فرمودند:

«من راجع به آینده هم یک جمله‌ای عرض بکنم. به نظر من برای تأمین آینده احتیاج داریم به صبر و ثبات؛ بایستی گاممان را محکم کنیم؛ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَ ثَبِّتْ أَقْدَامَنَا؛ سوره ال عمران آیه ۱۴۷) یکی از چیزهایی که در دعا خواسته شده، همین است که قدم‌هایمان ثابت باشد؛ صبر و ثبات قدم لازم است؛ که البته مردم هم خوشبختانه مردم صبوری هستند؛ ما این را تجربه کرده‌ایم، میدانیم که به خاطر ایمان مذهبی‌ای که دارند، به خاطر اعتمادی که به نظام و کشور و جمهوری اسلامی دارند، ثبات مردم انصافاً ثبات خوبی است؛ مسئولین هم باید با کار جهادی، صبر و ثبات خودشان را نشان بدهند؛ یعنی کار جهادی به نظر من بسیار لازم است؛ تردید، نگرانی، آیا میشود، آیا نمیشود، بکنیم، نکنیم، اینها خیلی مضر است؛ مسئولین به اینها باید توجه کنند» (بیانات به مناسبت عید

قربان، ۱۰/۵/۹۹: 46146 <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46146>

خدای سبحان در قرآن می‌فرماید: به یقین کسانی که گفتند پروردگار ما خداوند یگانه است سپس استقامت کردند فرشتگان بر آنان نازل می‌شوند که نترسید و غمگین نباشید و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده است (طباطبایی، ۱۳۷۸: ۵۹۱/۱۷..)

۷-۸. فزونی برکات الهی

خدای سبحان در این باره چنین فرمود: «ان الذین قالوا ربنا الله ثم استقاموا تنزل علیهم الملائکه الا تخافوا و لا تحزنوا» (فصلت: ۳۰) و این که آن‌ها جنس جن و انس در راه ایمان استقامت ورزند با آب فراوان سیرابشان می‌کنیم (فصلت: ۴). در این آیه بسیاری آب، مثالی

است که توسعه در رزق را می‌رساند؛ بدین معنا که اگر همه انسان‌ها در تسلیم خدا بودن (جن: ۱۶)، استقامت ورزند، از برکت و روزی فراوان بهره‌مند می‌شوند.

نتیجه‌گیری

«استقامت» به معنای استمرار و پایداری و قرار داشتن در راه است و هیچ انحراف و کژی به سمت وسویی. استقامت مصادیقی دارد؛ از جمله صبر و ثبات قدم. صبر، خودداری در تنگنا و گرفتاری و ثبات قدم و استمرار و دوام چیزی است. انواع استقامت که شامل استقامت تنگ‌دستی که منظور از آن انسان در اثر فقر دست از ایمان و عقیده خود برندارد و استقامت در دانش که تحمل رنج‌هایی در راه تحصیل است. زمینه‌های استقامت در زندگی که شامل تفکر و اندیشه در هدف، شناسایی راه‌ها، حرکت پیوسته و محکم می‌باشد. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید استقامت را در اهداف بدانید نه در روش‌ها و ابزارها و مفهوم مقاومت در منظومه اهداف و مبانی که ارزش الهی دارند اختصاص می‌دهد. ائمه اطهار علیهم‌السلام هم نمونه‌هایی از استقامت اند از جمله استقامت حضرت علی علیه‌السلام، حضرت زینب علیها‌السلام و آسیه همسر فرعون و حضرت ایوب علیه‌السلام، آثار آن عبارت‌اند، از پاک شدن از گناهان و کفاره آن به وسیله تحمل سختی‌ها زمینه‌ساز دریافت غفران و صلوات خداوند، وارد شدن در زمره کسانی که هدایت‌شان قطعی است. استقامت باعث پاک شدن از گناهان و کفاره آن به وسیله تحمل سختی‌ها که خداوند سبحان علاوه حسنات سختی‌ها را که در زندگی دنیوی و غیرعمد برای انسان پیش می‌آید کفاره گناهان او قرار می‌دهد و استقامت در جایی که زمینه‌ساز دریافت غفران و رحمت و صلوات خداوند است یعنی خداوند متعال بر مؤمنانی که در مشکلات صبر مقاومت کردند و استقامت ورزیدند خود درود و صلوات می‌فرستد و آن‌ها را غرق در رحمت خاص خود می‌کند.

فهرست منابع

- قرآن کریم، ترجمه: ناصر مکارم شیرازی، تهران، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۸۰ ش.
- نهج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، چاپ سیزدهم، قم، مشهور، ۱۳۸۰ ش.
- ۱. آلوسی بغدادی، ابی الفضل شهاب‌الدین، *روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی*، بیروت لبنان، انتشارات دارالکتب العملی، ۱۴۱۵ ق.
- ۲. انصاریان، حسین، پوسته‌ای چهره‌های محبوب و منفور در قرآن کریم، قم، دارالعرفان، ۱۳۹۱.
- ۳. —، ۱۳۸۸، *نگاهی به مقام حضرت زینب (ع.ا.س)*، قم، انتشارات دارالعرفان.
- ۴. بیومی مهران، راستگو، محمد، ۱۳۸۳، *بررسی تاریخی قصص قرآن*، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی.
- ۵. تمیمی آمدی، عبدالواحد، *غرر الحکم و درر الکلم از سخنان کوتاه امیر المؤمنین*، قم، انتشارات دارالکتب الاسلامی، ۱۴۱۰ ق.
- ۶. حویزی، عبدالعلی بن جمعه، *تفسیر نور الثقلین*، قم، انتشارات دارالتفسیر، چاپ دوم، ۱۳۸۳ قمری.
- ۷. حسینی همدانی، سید محمد حسین، *انوار درخشان در دست تفسیر قرآن*، تهران، انتشارات لطفی، ۱۳۸۰.
- ۸. خامنه‌ای، سیدعلی، *بیانیه‌ای گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران*، ۱۱۹۷.
- ۹. خامنه‌ای، سیدعلی، *ره رهروی رهبری قم*، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴.
- ۱۰. راغب اصفهانی، حسین ابن محمد، *مفردات الفاظ قرآن کریم*، تهران، انتشارات مرتضوی، ۱۳۷۵ ش.
- ۱۱. سادات، محمدعلی، *اخلاق اسلامی*، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۴.
- ۱۲. شفیعی پور، معصومه، *استقامت و وجوه نقش‌آفرینی در زندگی انسان با تکیه بر آموزه‌های قرآن*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم حدیث قم، ۱۳۹۲.

۱۳. شجاعی، میثم، «استقامت»، *مجله معارف اسلامی*، ش ۵۴، ۱۳۸۲، ص ۵.
۱۴. شبیری، اعظم، *سیمای حضرت زینب (ع.ا.س) در آیین تاریخ*، قم، مرکز نشر هاجر، ۱۳۸۵.
۱۵. شاورانی، مسعود، «استقامت و پایداری در قرآن»، *دانشکده شهید باهنر کرمان*، سال دوم، ش ۳، ۱۳۸۹، ص ۵۹۴.
۱۶. طباطبایی، سید محمد حسین، *ترجمه تفسیر المیزان*، قم، انتشارات اسلامی، ۱۳۷۸ ش.
۱۷. کلینی، محمد بن یعقوب، *اصول کافی*، تهران، مؤسسه الوفا، ۱۳۸۲.
۱۸. قرضاوی، یوسف، *لسانی فشارکی*، ۱۳۷۸، *سیمای صابران در قرآن*، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم.
۱۹. مولی، جاد، احمد، محمد، زمانی، مصطفی، ۱۳۸۰، *قصه‌های قرآنی (تاریخ انبیاء)*، قم، پژوهش‌اندیشه.
۲۰. مصطفوی تبریزی، حسن، *التحقیق فی کلمات القرآن کریم*، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۴۱۶.
۲۱. مکارم شیرازی، ناصر، *تفسیر نمونه*، تهران، دار الکتب اسلامی، ۱۳۸۶ ش.
۲۲. مجلسی، محمدباقر، *بحار الانوار*، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۹۶ ش.
۲۳. هاشمی رفسنجانی، اکبر، *فرهنگ قرآن*، بوستان کتاب، قم، ۱۱۸۶ ش.
۲۴. یزدانی نیا، ایمان، «*مقاله استقامت و پایداری*»، پژوهشکده باقر العلوم، ش ۲۴، ۱۳۹۴.
۲۵. khabaronline.ir
۲۶. Farsi.khamenei.ir
۲۷. shia.org-al-farsi
۲۸. www.mashregnews.ir
۲۹. www.iribnewse
۳۰. www.iran.ir
۳۱. jahannews.com